

Samfundets bund i Skåne

Lundh, Christer og Kerstin Sundberg(red);
Gatehus och gatehusfolk i skånska godsmiljöer. 253 s.
Falun 2002
(Nordic Academic Press)
ISBN 91-89116-29-1
Pris ca. 220 sek
English Summary

Går vi tilbage i tiden forsvinder enkeltskæbnerne og uden for de højere stænder ser vi kun grupper, klasser, befolkningslag. Selvom slægtsforskerne ofte kan følge slægten langt tilbage også ned i de laveste sociale lag kan det være svært at få navnene knyttet til levet liv.

Denne bog er et eksempel på et redskab, der kan kaste lys over de livsforhold en af de laveste klasser levede under.

Den er affødt af et seminar i Lund år 2000 om emnet, hvor konferencerapporterne i samarbejde og suppleret form er blevet gjort tilgængelige uden at give køb på videnskabeligheden. Her er tabeller og kortskitser en masse. Det er spændende, men ikke nem læsning. Forlagets devise er da også at "Bokutgivningen har en utpräglad akademisk ton och vänder sig i första hand till dig som är intresserad av ny och aktuell forskning".

For os her vest for Øresund er det jo interessant at konstatere, at selve grundbegrebet 'gadehus' er et dansk begreb, som svenskerne ikke kom udenom at tage til sig sammen med det stjalne land. Indledningen er derfor også dansk og af Hans Chr. Johansen om 'Husmænd og inderste i Danmark'. Et gadehus er slet ikke oprindelig hvad man umiddelbart vil tro og hvad det dog måske også siden bliver: Et hus langs vejen. 'Gaden' er nemlig fællesjorden mellem gårdene i landsbyen. Beboerne er som regel tæt på at være laveste samfundsgruppe, en gruppe som ikke har været viet megen opmærksomhed i Skåne. Det kan være daglejer - men også skytte, skomager, skrædder eller soldat.

Tidsmæssigt spænder bogen over 3-400 år. At det så især et gadehuse og torp som knytter sig til godserne, som er emnet, skyldes, at her er der en rimelig opsamling af materiale som kan gøres til genstand for forskning. En del af artiklerne behandler derfor emner knyttet til et enkelt gods, mens andre tager dem i geografiske områder.

Vi hører om levevilkår, byggeri (bindingsværkshuse!), skat- og lejevilkår, opkomst og forsvinden, knyttet sammen med den øvrige samfundsudvikling. Igen og igen må der tages en runde

med terminologien i centrum. Her giver mange forfattere mange indgange og nu og da overlapninger. Værre er, hvis den ene forfatter nærmest opfatter husmand og gadehusbeboer som identiske, mens en anden definerer dem som forskellige. Desuden skifter begreberne indhold over tid, anvendes forskelligt i forskellige områder, langt fra den enkelhed som titlen antyder. Man tør efter læsningen kun med største forsigtighed have en mening om, hvad der ligger bag kategorierne gadehus og torp. Hvert tilfælde må ses for sig. Blot sådan noget som at 'torp' er et svensk ord som først sent har vundet indpas i Skåne. Det var ikke så meget knyttet til selve bygningen som til placeringen i økonomien. At levere dagsværk som leje for gadehusets eller torpets egentlige ejer blev i Sverige først afskaffet i 1940'erne. Først derefter bliver 'torp' identisk med vort ord for den lille rød/hvide stuga med ganske lidt jord omkring.

Det er bogens ambition at hente beboerne i gadehusene ud af anonymiteten. Det lykkes nu ikke, men jeg vil tro, at det præcis er hvad slægtsforskere kan bruge denne bog til at gøre, når slægtningen fra hinsidan Pär Skomakare fra Trolle-Ljungby er gået i nettet.

Per-Olof Johansson